

JAARVERSLAG 2021 EN JAARPLAN 2022

31 maart 2022

RIS311960

Rekenkamer

Den Haag

COLOFON

Leden

Manus Twisk, voorzitter

Pauline Reeuwijk

Robert-Jaap Voorn

Medewerkers stafbureau

Arjan Wiggers (secretaris)

Thijs Bosma (senior onderzoeker en plaatsvervangend secretaris)

Coen Eisma (senior onderzoeker)

Sophie Henken (senior onderzoeker, vanaf 1 maart 2021)

Sarika Verbiest (senior onderzoeker, vanaf 1 december 2021)

Rosa Ridderhof (onderzoeker, tot 1 augustus 2021)

Souhaib ben Kchouh (onderzoeker)

Juliette van Adrichem (onderzoeker)

Katelijne Brongers (onderzoeker)

Alicia Majoor (junior onderzoeker, vanaf 1 september 2021)

Contactgegevens

Rekenkamer Den Haag

Postbus 16079

2500 BB Den Haag

T: 070 353 2048

Bezoekadres

Stadhuis Gemeente Den Haag

Spui 70

2511 BT Den Haag

Datum

31 maart 2022

Foto voorzijde

Beeldbank gemeente Den Haag/Martijn Beekman

RIS-nummer

311960

VOORWOORD

Ondanks dat we in 2021 nog steeds last hadden van de coronacrisis, was 2021 een jaar waarin veel onderzoeken werden afgerond. In 2021 publiceerden we vier grote onderzoeken, twee kleinere producten ter ondersteuning van besluitvorming door de gemeenteraad en een toezichtonderzoek naar de gemeentelijke accountantsdienst. Ik constateer dat onze rapporten door de raad positief zijn ontvangen en dat het gemeentebestuur voortvarend aan de slag is gegaan met onze aanbevelingen of van plan is om dit te gaan doen. Zo werd begin 2021 het onderzoek naar geheimhouding afgerond. De raad en het college namen alle aanbevelingen over en verwerkten het merendeel van de aanbevelingen in een nieuwe Leidraad geheimhouding. Ook de onderzoeken naar de begeleiding van jongeren in het kader van de participatiewet ('Aan de slag!'), de aanpak van vervuiling van de openbare ruimte ('Schoon op papier') en het korte onderzoek naar de risico's en kosten bij het project voor een ongelijkvloerse kruising in Scheveningen werden goed ontvangen door de gemeenteraad.

Omdat de jeugdzorg voor de jeugdhulpregio Haaglanden gezamenlijk wordt ingekocht, hebben we met de rekenkamers en rekenkamercommissies van de H10-gemeenten onderzoek gedaan naar de kostenstijgingen in de jeugdzorg. Met dit onderzoek hebben we vooral inzicht proberen te geven in waar binnen de jeugdzorg de grootste kostenstijgingen hebben plaatsgevonden en of dit ligt aan het aantal jeugdigen, de hoeveelheid jeugdzorg per jeugdige en/of de berekende kosten voor de geboden jeugdzorg. We merkten bij de behandeling dat het inzicht dat we gaven goed aansloot bij de behoefte van raadsleden aan meer diepgang in de informatievoorziening. Wij hopen dan ook dat het college ons rapport zal gebruiken om de voortgangsrapportages aan de gemeenteraad verder te verbeteren.

Ten slotte hebben we in 2021 een onderzoek gedaan in het kader van onze wettelijke taak als toezichthouder op de gemeentelijke accountantsdienst en een zienswijze gepubliceerd over de positie van de accountantsdienst.

In het tweede deel, het jaarplan 2022, kijken we ook vooruit. Door het afronden van de hiervoor genoemde onderzoeken hebben we nieuw onderzoek kunnen starten. Twee grote onderzoeken lopen inmiddels: naar de bewonersparticipatie in de energietransitie en naar de subsidies voor welzijnswerk. We zijn daarnaast bezig met een kort onderzoek naar het revolverende fonds LISE (voor wijkinitiatieven op het gebied van duurzame energie) en we oriënteren ons op aanvullend onderzoek. Daarnaast houden we via het raadsinformatiesysteem de opvolging van recent afgeronde onderzoeken in de gaten. Wanneer dit aan de orde is informeren we de gemeenteraad daar per brief over.

Ondanks het mooie resultaat dat wij in dit jaarverslag en jaarplan presenteren, constateren wij dat we met de huidige capaciteit onze wettelijke taak niet volledig waar kunnen maken. De gemeentelijke taken zijn de afgelopen jaren flink toegenomen en complexer geworden. Hoewel ons budget de afgelopen jaren is uitgebreid, is dit niet voldoende meegegroeid met

de uitbreiding van de taken van de gemeente. We zien dat we de gemeenteraad nog steeds niet optimaal kunnen ondersteunen. Ten opzichte van de huidige invulling van onze taak zien wij drie punten, waarvan wij vinden dat de ondersteunende en adviserende rol van de rekenkamer voor de gemeenteraad verder kan worden verbeterd:

1. Het verrichten van doorwerkingsonderzoeken naar de opvolging van eerdere aanbevelingen van de rekenkamer;
2. Het inspelen op moties van de raad om een actueel thema te onderzoeken;
3. Het professioneel vervullen van het toezicht op de accountant.

Onze brief van juli 2021 over de ongelijkvloerse kruising Zwolsestraat – Gevers Deynootweg is een mooi voorbeeld hoe wij ten aanzien van het tweede punt de raad kunnen ondersteunen. Wij merken echter dat het waarmaken van de bovengenoemde ambities in de praktijk lastig is en ten koste gaat van het reguliere onderzoek. Wij hopen dan ook dat de gemeenteraad instemt met het verder versterken van de rekenkamer als onderdeel van de versterking van de positie van de gemeenteraad.

H.A. (Manus) Twisk
voorzitter

Inhoud

Colofon	2
Voorwoord	3
Jaarverslag 2021	7
Inleiding	7
1. Wat hebben we gedaan en bereikt?	7
1.1 <i>Inleiding</i>	7
1.2 <i>Stand van zaken jaarplan 2021</i>	7
1.3 <i>Afgeronde onderzoeken</i>	9
Onderzoek ‘Openheid over geheimhouding’ (RIS 307490 en RIS 307569)	9
Onderzoek Participatiewet ‘Aan de slag’ naar de begeleiding van jongeren (RIS 309023).....	10
H10-onderzoek ‘Zorgen voor de jeugd’ (RIS 309389).....	10
Onderzoek Aanpak van vervuiling van de openbare ruimte ‘Schoon op papier’ (RIS 310905)	11
Brief Ongelijkvloerse kruising Zwolsestraat – Gevers Deynootweg (RIS 308624).....	12
Wet toezicht accountantsorganisaties (RIS 310832 en 310834)	12
1.4 <i>Lopende onderzoeken</i>	13
Bewonersparticipatie in de energietransitie	13
Lokaal Initiatievenfonds Schone Energie.....	13
1.5 <i>Onderzoeken in voorbereiding en verkenningen</i>	14
Woningbouw	14
Welzijnssubsidies.....	14
1.6 <i>Activiteiten leden rekenkamer</i>	15
2. Wat heeft het gekost?	16
2.1 <i>Toelichting per post</i>	16
2.2 <i>Urenbesteding</i>	17
Jaarplan 2022	18
Inleiding	18
3. Wat willen we bereiken?	19
4. Wat gaan we daarvoor doen?	20
4.1 <i>Onderzoeken</i>	21
Bewonersparticipatie in de energietransitie	21
Lokaal Initiatievenfonds Schone Energie (LISE)	21
Welzijnssubsidies.....	21
Doeltreffendheid afspraken met projectontwikkelaars over betaalbare woningen	22

4.2	<i>Navolging rekenkameronderzoek</i>	22
4.3	<i>Kortlopende onderzoeken</i>	22
5.	Wat gaat dat kosten?	23
5.1	<i>Toelichting per post</i>	23

JAARVERSLAG 2021

Inleiding

De Rekenkamer Den Haag brengt verslag uit van de activiteiten in 2021.¹ Wij leggen hiermee verantwoording af over ons handelen en geven inzicht in de manier waarop we de door ons ter beschikking gestelde middelen hebben besteed. In de hiernavolgende hoofdstukken zijn onze activiteiten nader weergegeven, waarbij het volgende stramien wordt gevolgd:

- Wat hebben we gedaan en bereikt?
- Wat heeft het gekost?

1. Wat hebben we gedaan en bereikt?

1.1 Inleiding

In deze paragraaf gaan we in op de activiteiten en resultaten van 2021. In ons Jaarplan 2021 (RIS308261) is een overzicht opgenomen van de voorgenomen activiteiten voor 2021. Aan de hand daarvan lichten we per onderwerp toe wat de stand van zaken is.

1.2 Stand van zaken jaarplan 2021

In de hiernavolgende tabel wordt per onderzoek aangegeven wat de oorspronkelijke planning was en wat de huidige stand van zaken (tot en met maart 2022) is. Waar van toepassing is ook een toelichting opgenomen. Na de tabel wordt per onderzoek een uitgebreidere toelichting gegeven op wat we hebben gedaan en bereikt.

---

¹ De rekenkamer stelt elk jaar voor 1 april een verslag op van haar werkzaamheden over het voorgaande jaar, art. 185, lid 3 van de Gemeentewet

Onderwerp	Oorspronkelijke planning	Stand van zaken	Toelichting
Onderzoek 'Openheid over geheimhouding'		Onderzoek gepubliceerd op 14 januari 2021 (RIS307490) Brieven G4-rekenkamers gepubliceerd op 25 januari 2021 (RIS307569)	Gepubliceerd vóór vaststelling van het Jaarplan 2021
Onderzoek Participatiewet 'Aan de slag'	Publicatie 2 ^e kwartaal 2021	Gepubliceerd 11 juni 2021 (RIS309023)	Conform planning
H10-onderzoek 'Zorgen voor de jeugd'	Publicatie 2 ^e kwartaal 2021	Gepubliceerd 8 juli 2021	Iets later dan gepland vanwege lange wederhoorperiode
Onderzoek Aanpak vervuiling van de openbare ruimte 'Schoon op papier'	Publicatie 4 ^e kwartaal 2021	Gepubliceerd 16 december 2021	Conform planning
Verkenning en onderzoek Bewonersparticipatie in de energietransitie	Verkenning afgerond 2 ^e kwartaal 2021 Publicatie onderzoek 2 ^e kwartaal 2022	Onderzoeksopzet gepubliceerd op 20 juli 2021	Iets later dan gepland vanwege prioriteit op afronding ander onderzoek
Verkenning en onderzoek Woningbouw	Verkenning afgerond 2 ^e kwartaal 2021 Publicatie onderzoek 2 ^e kwartaal 2022	Verkenning gestart in 3 ^e kwartaal 2021	De verkenning is na afronding van het jeugdzorgonderzoek opgestart
Navolging op afgeronde onderzoeken	Wanneer van toepassing	Aankondiging kortlopend onderzoek revolverend fonds LISE op 26 november 2021	Navolgingsonderzoek op de handreiking revolverende fondsen van 15 september 2020

Onderwerp	Oorspronkelijke planning	Stand van zaken	Toelichting
Kortlopende onderzoeken	Afhankelijk van actuele ontwikkelingen in de raad	Brief Ongelijkvloerse kruising Gevers-Deynootweg – Zwolsestraat gepubliceerd op 23 april 2021	Naar aanleiding van een verzoek van de gemeenteraad op 14 juli 2020
Onderzoek wet toezicht accountantsorganisatie (Wta)	N.v.t.	Twee brieven gepubliceerd op 2 december 2021	Wettelijke toezichtstaak

Tabel 1 Stand van zaken geplande activiteiten uit het jaarplan 2021

1.3 Afgeronde onderzoeken

Onderzoek ‘Openheid over geheimhouding’ (RIS 307490 en RIS 307569)

Wat hebben we gedaan?

De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar geheimhouding. Het doel van dit onderzoek was om voor de raad inzichtelijk te maken of het beleid en de praktijk rondom geheimhouding in overeenstemming zijn met wet- en regelgeving en of het principe van ‘openbaar tenzij’ ook in de praktijk goed wordt nageleefd.

Met de G4-rekenkamers is daarnaast een brief met een gezamenlijke analyse over geheimhouding opgesteld voor de G4-gemeenteraden. Tevens is een brief voor de Tweede Kamer opgesteld die betrekking heeft op de wet- en regelgeving rondom geheimhouding.

Wat hebben we bereikt?

Het onderzoeksrapport ‘Openheid over geheimhouding’ is op 14 januari 2021 gepubliceerd. De uitkomst van het onderzoek was dat de gemeente de geheimhouding ten dele op orde had. De Haagse praktijk omtrent geheimhouding week op enkele punten af van de wet, waardoor niet altijd goed geheimhouding op informatie werd gelegd. De gemeente liep hierdoor het risico dat informatie onbedoeld openbaar wordt. Daarnaast schoot de motivering waarom informatie geheim is tekort en werd geheimhouding na verloop van tijd veelal niet opgeheven. Wanneer het college geheimhouding op de stukken legde en geheime stukken naar de raad werden gestuurd, werden de procedures uit de wet goed gevolgd en bestond er nauwelijks risico dat de geheime informatie onbedoeld openbaar wordt.

Voorafgaand aan de publicatie hebben wij op 13 januari 2021 in een (digitale) technische werkbijeenkomst voor geïnteresseerde raadsleden ons rapport nader toegelicht. Nadat ons rapport is gepubliceerd is een duale werkgroep van leden van de raad en van het college verder gegaan met het opstellen van conceptafspraken tussen het college en de raad. Dit

heeft geleid tot een Leidraad geheimhouding, waarin de aanbevelingen van de rekenkamer zijn overgenomen en verwerkt. De Leidraad geheimhouding en ons raadsvoorstel zijn op 7 juli 2021 behandeld in de commissie Bestuur en op 14 juli 2021 als hamerstuk aangenomen in de raad.

Op 25 januari 2021 is de gezamenlijke analyse van de G4-rekenkamers over geheimhouding gepubliceerd. De vaste commissie voor Binnenlandse zaken heeft de brief van de G4-rekenkamers besproken en besloten dat de brief betrokken kan worden bij de behandeling van het wetsvoorstel Bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur (TK 35546).

Onderzoek Participatiewet 'Aan de slag' naar de begeleiding van jongeren (RIS 309023)

Wat hebben we gedaan?

De Rekenkamer Den Haag heeft onderzoek gedaan naar de begeleiding van jongeren tussen 18 en 27 jaar met arbeidsvermogen die ondersteuning nodig hebben om naar school of aan het werk te komen. Dit is een taak van de gemeente in het kader van de Participatiewet uit 2015.

Wat hebben we bereikt?

Het onderzoeksrapport 'Aan de slag!' is op 11 juni 2021 gepubliceerd. Onze conclusie was dat de gemeente onvoldoende stuurt op een doeltreffende begeleiding van jongeren naar school of werk. Dit komt omdat het gemeentebestuur (raad en college) geen duidelijke afspraken hebben gemaakt over de doelen en de aanpak van de begeleiding van jongeren. Ook was de informatieverstrekking aan de gemeenteraad over de resultaten onvoldoende. Bovendien leverde de gemeente niet altijd maatwerk bij de begeleiding van jongeren. Het college van burgemeester en wethouders gaf aan zich te kunnen vinden in de uitkomsten van ons onderzoek en de verbeteringen die wij voorstellen.

Voorafgaand aan de publicatie hebben wij op 10 juni 2021 een technische toelichting op de onderzoeksresultaten gegeven aan geïnteresseerde raadsleden, fractievertegenwoordigers en -ondersteuners. Het rapport en het bijbehorende raadsvoorstel zijn op 2 september 2021 behandeld in de commissie Samenleving. Op 16 september 2021 heeft de rekenkamer het rapport gepresenteerd aan de voorzitter van de Cliëntenraad Sociaal Domein. Het raadsvoorstel is op 25 november 2021 via de besluitenlijst van de raad ongewijzigd aangenomen.

H10-onderzoek 'Zorgen voor de jeugd' (RIS 309389)

Wat hebben we gedaan?

De Rekenkamer Den Haag heeft in samenwerking met de andere H10-rekenkamer(commissie)s onderzoek gedaan naar de stijging van de kosten voor de jeugdzorg en de informatievoorziening hierover aan de raad. Het doel van het onderzoek was enerzijds het inzichtelijk maken van de toename van de kosten in de jeugdzorg, en anderzijds het

beoordelen van de voortgangsinformatie aan de gemeenteraden ten aanzien van de jeugdzorg.

Wat hebben we bereikt?

De resultaten van dit onderzoek zijn opgenomen in het rapport 'Zorgen voor de jeugd' dat op 8 juli 2021 door de rekenkamer is gepubliceerd. We concluderen dat de gemeenteraad te weinig zicht heeft op hoe de kosten van jeugdzorg zich ontwikkelen en wat het resultaat is van de jeugdzorg. Deze informatie is voor de raad belangrijk om te kunnen beoordelen of de toename van de kosten noodzakelijk is en om na te gaan of er mogelijkheden zijn om de stijging van de kosten te verminderen.

Op 9 september 2021 heeft de rekenkamer het rapport toegelicht in het Platform Jeugdzorg van raadsleden uit de H10-gemeenten. Op 16 september 2021 heeft de rekenkamer het rapport ook gepresenteerd aan de voorzitters van de Cliëntenraad Sociaal Domein. Op 11 november 2021 zijn het rapport en bijbehorend raadsvoorstel behandeld in de commissie Samenleving. Tot slot is het raadsvoorstel op 25 november 2021 behandeld in de raad en unaniem aangenomen.

Onderzoek Aanpak van vervuiling van de openbare ruimte 'Schoon op papier' (RIS 310905)

Wat hebben we gedaan?

De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de aanpak van vervuiling van de openbare ruimte in Den Haag. Het onderzoek richtte zich specifiek op drie handhavingsprioriteiten – de overlast van hondenpoep, van weesfietsen en van rommel op straat. Naast het stedelijk beleid zijn twee casussen bestudeerd, namelijk de stadsdelen Centrum en Segbroek. De rekenkamer heeft voor dit onderzoek documenten bestudeerd, interviews gehouden met beleidsambtenaren en (groeps)interviews gehouden met direct betrokkenen bij de uitvoering. Daarnaast heeft de rekenkamer straatinterviews met burgers gehouden en databestanden geanalyseerd.

Wat hebben we bereikt?

Het onderzoeksrapport 'Schoon op papier!' is op 16 december 2021 gepubliceerd. De belangrijkste uitkomst van ons onderzoek was dat het gemeentebestuur zich te weinig richtte op het voorkomen van vervuiling van de openbare ruimte. De doelen voor de aanpak waren verouderd en te algemeen. Ook zette de gemeente te weinig in op het oplossen van oorzaken van rommel op straat, hondenpoep en weesfietsen.

Op 14 december 2021 hebben wij aan raadsleden, fractievertegenwoordigers en -ondersteuners een technische toelichting op het rapport gegeven. De behandeling in de commissie Leefomgeving is vanwege een te volle agenda uitgesteld en wordt over de verkiezingen heen getild.

Brief Ongelijkvloerse kruising Zwolsestraat – Gevers Deynootweg (RIS 308624)

Wat hebben we gedaan?

Op 14 juli 2020 nam de gemeenteraad het voorstel van het college aan voor de realisatie van een ongelijkvloerse kruising Zwolsestraat - Gevers Deynootweg (RIS 305652). Naar aanleiding van de motie 'Rekenkamer betrekken bij tunnelplan Scheveningen Bad' (RIS 305914) die in dezelfde vergadering werd aangenomen, heeft de rekenkamer onderzoek gedaan naar de financiële risico's en de relatie tussen de risico's en het krediet wat de raad ter beschikking heeft gesteld.

Wat hebben we bereikt?

Op basis van ons onderzoek hebben we op 23 april 2021 een brief gezonden aan de raad. We constateren op hoofdlijnen dat de raad onvoldoende is geïnformeerd over de risico's en over de kans dat het beschikbaar gestelde budget voldoende is om het project uit te voeren. Die kans is lager dan het college aangaf in het raadsvoorstel van 14 juli 2020. In de brief adviseren wij daarom dat het college een geactualiseerde raming voorlegt aan de raad voorafgaand aan de vaststelling van het definitieve ontwerp. Daarbij zou in ieder geval duidelijk moeten zijn of de kans dat het project binnen budget gerealiseerd kan worden groter is dan 50%. Wanneer dat niet het geval is, zou de raad in overleg met het college moeten beslissen of het project aangepast of het budget opgehoogd moet worden.

Op 11 mei 2021 stuurde het college een reactie op de brief van de rekenkamer naar de raad (RIS 308705). Het college neemt daarin het advies van de rekenkamer over en gaat nog iets verder door aan te geven dat ook de verdere voortgang van het project ter besluitvorming aan de raad zal worden voorgelegd. Dit was formeel niet meer nodig, omdat de raad het krediet al ter beschikking had gesteld. Bij de behandeling op 23 februari 2022 in de commissie Ruimte was veel waardering over de brief van de rekenkamer. De wethouder bevestigde daarnaast dat het college de aanbeveling van de rekenkamer zal opvolgen en eerst met een tussenstap komt vóórdat het Definitief Ontwerp naar de raad komt. In deze tussenstap wordt een geactualiseerde planning van het project gegeven met een 'uitharding' van de geconstateerde risico's.

Wet toezicht accountantsorganisaties (RIS 310832 en 310834)

Wat hebben we gedaan?

De rekenkamer heeft op grond van de Gemeentewet en de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) de taak toezicht uit te oefenen op de Gemeentelijke Accountantsdienst (GAD). In dit kader heeft de rekenkamer in de tweede helft van 2021 onderzoek gedaan naar de kwaliteitsbeheersing en de aanpak van de jaarrekeningcontrole door de accountant.

Omdat de positionering van de accountant in de gemeenteraad ter discussie stond en deze positionering invloed kan hebben op het toezicht, heeft de rekenkamer hierover tevens een brief aan de raad geschreven.

Wat hebben we bereikt?

Op 2 december 2021 is ons toezichtonderzoek gepubliceerd. In ons onderzoek concluderen wij dat de GAD op de meeste onderdelen aan de geldende wet- en regelgeving voldoet. Op enkele onderdelen handelt de GAD niet in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving of de interne regelgeving van de GAD. Daarnaast merken we op dat de GAD in haar eigen regelgeving op een aantal onderdelen verder gaat, hogere kwaliteitseisen stelt, dan wettelijk nodig is. Ons oordeel gaat in die gevallen uit van de standaard die de GAD voor zichzelf aanhoudt. Op basis van onze bevindingen doen we enkele aanbevelingen voor verbetering van de kwaliteitscontrole en borging van de onafhankelijkheid binnen de GAD.

De GAD is positief over de aanbevelingen van de rekenkamer en geeft aan hiermee enthousiast aan de slag te gaan. Op 22 december 2021 zijn de uitkomsten van ons onderzoek en de reactie van de GAD ook behandeld in de Rekeningencommissie.

De brief van de rekenkamer over de positionering van de accountant is op 2 december 2021 gepubliceerd en betrokken bij de behandeling van het raadsvoorstel van het presidium hierover op 8 december 2021 in de commissie Bestuur. Het raadsvoorstel over de positionering van de accountant is op 15 december 2021 als hamerstuk aangenomen in de raad.

1.4 Lopende onderzoeken

Bewonersparticipatie in de energietransitie

Wat hebben we gedaan?

De rekenkamer heeft een verkenning uitgevoerd naar de bewonersparticipatie in de energietransitie. Op basis van deze verkenning is een onderzoeksopzet opgesteld die op 20 juli 2021 is gepubliceerd en naar de raad is verzonden (RIS 309585). Vervolgens is het onderzoek gestart, waarbij onderzocht wordt of de gemeente Den Haag het voor bewoners mogelijk maakt om te participeren in de energietransitie. Binnen de energietransitie richten we ons hierbij op het aardgasvrij maken van bestaande woningen. Met dit onderzoek willen we bijdragen aan betere bewonersparticipatie in de energietransitie, maar ook in andere beleidsdomeinen van de gemeente.

Wat hebben we bereikt?

Het onderzoek loopt en de verwachting is dat we het onderzoek na het afronden van de analyses, het opstellen van het onderzoeksrapport en het feitelijk en bestuurlijk wederhoor, in het vierde kwartaal van 2022 kunnen publiceren.

Lokaal Initiatievenfonds Schone Energie

Wat hebben we gedaan?

Op 15 september 2020 hebben wij een Handreiking Revolverende Fondsen (RIS306216) gepubliceerd met aandachtspunten voor de raad die van belang zijn bij de instelling van een

revolverend fonds. Deze handreiking hebben wij naar aanleiding van het coalitieakkoord 2019-2022 opgesteld, waarin is opgenomen dat 30% (€ 184 mln.) van de opbrengst uit de verkoop van de aandelen Eneco bestemd wordt voor de energietransitie.

Op 7 oktober 2021 zond het college de gemeenteraad een brief (RIS310093) waarin deze wordt geïnformeerd over de start van de pilotfase van het Lokaal Initiatievenfonds Schone Energie (LISE). De rekenkamer heeft de bij de start van de pilotfase van dit revolverende fonds behorende documenten bestudeerd en vergeleken met onze handreiking. Hoewel het college op 2 februari 2021 in reactie op de handreiking voor de raad (RIS307726) aangeeft dat zij voor de toekomst de benoemde kernvraagstukken uit de handreiking zoveel als mogelijk wil ondervangen, zagen wij namelijk dat het college hier in de brief aan de commissie over LISE niet expliciet op reflecteerde.

Wat hebben we bereikt?

Onze analyse geeft aanleiding tot een nader, kortlopend, onderzoek. We onderzoeken of voldoende rekening is gehouden met de aandachtspunten uit de handreiking. Op 26 november 2021 hebben wij hierover brief naar de raad gestuurd (RIS 310734). De uitkomsten van ons onderzoek zullen wij na de verkiezingen in 2022 aan de nieuwe gemeenteraad presenteren (zie ook het jaarplan voor 2022).

1.5 Onderzoeken in voorbereiding en verkenningen

Woningbouw

Wat hebben we gedaan?

De rekenkamer heeft in de tweede helft van 2021 een verkenning naar de woningbouw uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende thema's binnen de woningbouw bestudeerd en is uitgezocht welke rol de gemeente heeft. Besloten werd om een onderzoeksopzet op te stellen die zich zou richten op de doeltreffendheid van de afspraken die de gemeente maakt met projectontwikkelaars om meer betaalbare woningen te realiseren. Tot eind 2021 is hieraan gewerkt.

Wat hebben we bereikt?

De verwachting is dat de verkenning zal leiden tot een brief aan de raad over de uitkomsten van de verkenning, waarin ook enkele aanbevelingen aan de raad worden gedaan. De rekenkamer heeft het voornemen om deze brief in het tweede kwartaal van 2022 te publiceren. Een uitgebreid onderzoek naar de doeltreffendheid van de afspraken met projectontwikkelaars zou binnen het thema woningbouw dan niet nodig zijn.

Welzijnssubsidies

Wat hebben we gedaan?

De rekenkamer heeft, ten behoeve van de onderzoeksprogrammering 2021-2022, verschillende onderzoeksthema's verkend. Deze thema's komen uit de jaarlijkse gesprekken

met de fracties en het intern bijhouden van relevante onderzoeksthema's. Op basis van weging van het belang van het onderzoeksthema en het gelijkwaardig verdelen van de onderzoeken over de verschillende beleidsvelden heeft de rekenkamer besloten het thema welzijnssubsidies verder te verkennen en hier een onderzoeksopzet voor op te stellen.

Wat hebben we bereikt?

De verkenning van het thema welzijnssubsidies is in december 2021 gestart. Het doel is om na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 een onderzoeksopzet te publiceren.

1.6 Activiteiten leden rekenkamer

De rekenkamer bestaat uit drie leden die onafhankelijk zijn van het gemeentebestuur. De voorzitter van de rekenkamer wordt geacht zijn functie in 12 uur per week te vervullen, voor de leden is dat 8 uur per week. Zij besteden het grootste gedeelte van hun tijd aan overleg en werkzaamheden voor de opzet, begeleiding, publicatie en behandeling van onderzoeksprojecten.

In 2021 hebben de leden elfmaal een reguliere rekenkamervergadering gehouden. De leden woonden daarnaast relevante raads(commis­sie)vergaderingen en werkconferenties bij. Ook werd er met directeuren/voorzitters van andere rekenkamers, waaronder de G4, periodiek overleg gevoerd. De voorzitter besteedde verder tijd aan de interne organisatie van de rekenkamer.

De huidige leden van de rekenkamer hebben de volgende nevenfuncties:

Manus Twisk (voorzitter)

- Teammanager Financiën, gemeente Lansingerland, bezoldigd, vanaf 2020

Pauline Reeuwijk (lid en plaatsvervangend voorzitter)

- Expert onderzoeker en programmacoördinator Zorg en Sociale Zekerheid bij de Algemene Rekenkamer, bezoldigd, vanaf 2018

Robert-Jaap Voorn (lid)

- Partner bij Andersson Elffers Felix (AEF), bezoldigd
- Lid van bestuur van Raad voor Organisatieadviesbureaus (ROA), onbezoldigd
- Voorzitter van Raad van Toezicht van Aorta (architectuurcentrum in Utrecht), onbezoldigd

2. Wat heeft het gekost?

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2021 (oorspronkelijk)	Begroting 2021 (gewijzigd)	Realisatie 2021
Personeelskosten staf	652	652	628
Honorering leden rekenkamer	74	75	75
Inhuur	92	93	46
Overheadkosten (huisvesting, werkplek, etc.)	112	118	118
Diversen	50	50	29
Totaal	980	988	896
		Resultaat	92

Tabel 2 Financieel overzicht 2021

De oorspronkelijke begroting van de rekenkamer in 2021 bedroeg € 980.000. Dit is inclusief het rekeningresultaat van 2020 (€ 60.000). In september (RIS 309850 en 310080) is de begroting van de rekenkamer met € 8.000 verhoogd. Het eindresultaat over 2021 bedraagt € 92.000. Dit is 9% van de begroting. Conform de verordening neemt de rekenkamer het resultaat (tot maximaal 10% van de omvang van de begroting) mee naar 2022. De incidentele onderuitputting komt ten dele doordat het werven van een geschikte junior onderzoeker voor de periode van één jaar langer heeft geduurd dan verwacht. Hierdoor schuift een deel van de hiermee gemoeide kosten (€ 47.000) door naar 2022. Ook het inhuren van een geschikt communicatiebureau om de rapporten van de rekenkamer via de website en via informerende plaatjes en filmpjes meer toegankelijk te maken heeft langer geduurd dan verwacht. Deze kosten (€ 13.000) schuiven eveneens door naar 2022. Het restant van het rekeningresultaat (€ 32.000) is in 2022 nodig om de stijging van de personeelslasten op te kunnen vangen. Hier is bewust op gestuurd, omdat veel onderzoekers bij de rekenkamer relatief kort in dienst zijn. De salarislasten stijgen daardoor relatief snel.

2.1 Toelichting per post

Personeelskosten en honorering leden rekenkamer

De personeelslasten zijn € 24.000 lager dan de begroting. Dit komt met name door het vertrek van een medewerker in september, waarvoor in december een nieuwe senior onderzoeker in dienst is gekomen.

Inhuur

De lasten voor de inhuur zijn € 47.000 lager dan begroot, doordat het werven van een junior onderzoeker voor de verkenning Woningbouw voor de periode van één jaar langer duurde dan verwacht. Via een uitzendbureau is uiteindelijk een junior onderzoeker gevonden die op 1 september 2021 kon starten. De kosten voor de inhuur schuiven daardoor voor een groot deel door naar 2022.

Een overzicht van de inhuur naar verschillende onderzoeken is opgenomen in onderstaande tabel.

Inhuur	Bedrag (x € 1.000)
Verkenning Woningbouw	26
Wet toezicht accountantsorganisaties	19
Verkenning onderzoeksthema's 2021-2022	1
Totaal	46

Tabel 3 Inhuur

Overheadkosten (huisvesting, werkplek, etc.)

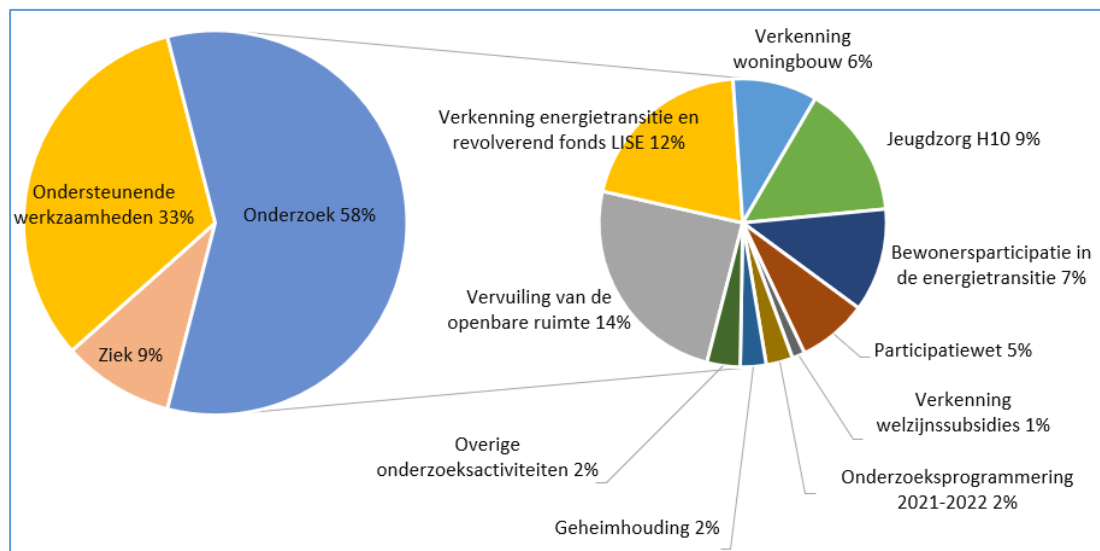
De lasten komen overeen met de gewijzigde begroting.

Diversen

De lasten zijn € 21.000 lager dan begroot, doordat er vanwege de coronacrisis minder fysieke opleidingen gevolgd konden worden. Daarnaast zou de rekenkamer een communicatiebureau inschakelen om haar rapporten via de website en via informerende plaatjes en filmpjes meer toegankelijk te maken. Dit is in 2021 ook in gang gezet. De werkzaamheden die dit bureau gaat verrichten zullen echter pas in 2022 plaatsvinden.

2.2 Urenbesteding

In onderstaande figuur is de relatieve urenbesteding van de rekenkamer opgenomen. In 2021 was het ziekteverzuimpercentage met 9% vanwege langdurig en niet werkgerelateerd ziekteverzuim hoog. In totaal werd 58% van de uren besteed aan de onderzoeken (incl. verkenningen). De 33% aan ondersteunende werkzaamheden werd besteed aan werkoverleggen, rekenkamervergaderingen, opleidingen, kwaliteitsverbetering en professionalisering, de aansturing van de staf, financiën, personeelszaken, werving en secretariële ondersteuning.

Figuur 1 Besteedde uren 2021, verdeeld naar onderzoeken, algemene werkzaamheden, verlof en ziekteverzuim.

JAARPLAN 2022

Inleiding

De rekenkamer is, evenals de gemeenteraad, de burgemeester en het college, een in de gemeentewet vastgelegd bestuursorgaan. De rekenkamer is onafhankelijk en onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur (college, burgemeester en gemeenteraad) gevoerde bestuur. Het doel van de rekenkamer is, conform de toelichting bij de wet, de controlerende (en kaderstellende) rol van de raad te versterken en de aandacht voor met name de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid bij het bestuur te vergroten. De producten van de rekenkamer zijn tevens bedoeld als aanknopingspunt voor het gemeentebestuur om rekenschap af te leggen aan de burgers.

Onze missie is:

Het door middel van onafhankelijk en objectief onderzoek beoordelen van het door de gemeente Den Haag gevoerde bestuur met als doel het functioneren van de gemeente te verbeteren en de publieke verantwoording daarover te versterken.

In de hiernavolgende hoofdstukken zijn de geplande activiteiten nader uitgewerkt. Omdat we in het jaarplan vooruitkijken is de volgorde hier andersom ten opzichte van het jaarverslag en kijken we eerst naar onze ambities en daarna naar de praktische uitwerking daarvan in 2022:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat gaat dat kosten?

3. Wat willen we bereiken?

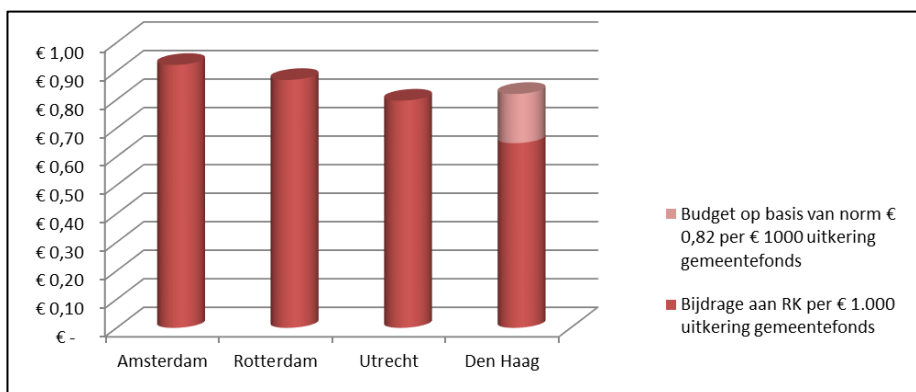
In 2021 heeft de rekenkamer een meerjarenstrategie voor de jaren 2021-2024 (RIS 308262) opgesteld. In de meerjarenstrategie hebben we de volgende speerpunten geformuleerd:

1. Goede relatie met de gemeente, onafhankelijk in het onderzoek
2. Evenwichtige spreiding over thema's en drie onderzoeken per jaar
3. Ruimte voor flexibiliteit en actualiteit

Ten opzichte van de huidige invulling van onze taak zien wij drie punten, waarvan wij vinden dat de ondersteunende en adviserende rol van de rekenkamer voor de gemeenteraad verder kan worden verbeterd:

1. Het verrichten van doorwerkingsonderzoeken naar de opvolging van eerdere aanbevelingen van de rekenkamer;
2. Het inspelen op moties van de raad om een actueel thema te onderzoeken;
3. Het professioneel vervullen van het toezicht op de accountant.

Met de huidige capaciteit van de rekenkamer kunnen wij regulier onderzoek uitvoeren naar het gevoerde bestuur. Wij merken echter dat het waarmaken van de bovengenoemde punten in de praktijk ten koste gaat van het reguliere onderzoek. Een passend budget voor de uitvoering van onze wettelijke taken in de huidige omstandigheden en een budget dat relatief vergelijkbaar is met dat van de andere G4-rekenkamers, zou een structurele groei met € 250.000 vragen, zie ook onderstaande figuur waarin wij de bijdrage van de raad aan de rekenkamers van de G4-steden met elkaar hebben vergeleken.

Figuur 2 Relatief budget ten opzichte van de G4

Op verzoek van het presidium heeft de rekenkamer het voorgaande op 21 februari 2022 in een brief aan het presidium nader toegelicht. In de Afdoening motie 'Versterken hoogste orgaan' (RIS 309616) doet het presidium een voorstel aan de raad om het budget van de rekenkamer met ingang van 2023 structureel met € 0,1 mln. te verhogen (in 2022 met € 0,05 mln.). Deze beoogde budgetuitbreiding is nog niet in dit jaarplan verwerkt.

Voor het opstellen van het onderzoeksprogramma volgt de rekenkamer de politieke agenda en onderhoudt contacten met onder andere de gemeenteraad en maatschappelijke partijen. We streven er naar onze onderzoeken te spreiden over drie thema's: 'Mens', 'Stad' en 'Bestuur en informatie'. Daarnaast zijn de wettelijke kaders en de gemeentelijke verordening voor de rekenkamer leidend bij de uitvoering van haar werkzaamheden.

In onderstaande tabel is te zien hoe de onderzoeksonderwerpen die wij dit jaar gaan uitvoeren zich verhouden tot de genoemde thema's.

Thema	Onderzoek
Mens	Welzijnssubsidies
Stad	Bewonersparticipatie in de energietransitie Woningbouw
Bestuur en informatie	Revolverend fonds LISE

Tabel 4 Indeling lopende en voorgenomen onderzoeken naar thema

Naast deze onderzoeken zal de rekenkamer in 2022 structureel capaciteit reserveren voor het uitvoeren van kortlopende onderzoeken en het inspelen op eventuele moties van de raad om een actueel thema te onderzoeken.

4. Wat gaan we daarvoor doen?

In dit hoofdstuk leggen we ons jaarplan vast voor 2022 en geven we een toelichting op de afzonderlijke producten die in het jaarplan zijn opgenomen. In de onderstaande tabel is onze jaarplanning opgenomen. Hierna geven we op elk onderwerp een toelichting.

Product	Onderwerp	Datum
Onderzoek	Bewonersparticipatie in de energietransitie	Publicatie onderzoek 4 ^e kwartaal 2022
Onderzoek	Lokaal Initiatievenfonds Schone Energie (LISE)	Publicatie 2 ^e kwartaal 2022
Onderzoek	Welzijnssubsidies	Publicatie onderzoeksopzet 2 ^e kwartaal 2022 Publicatie onderzoek 1 ^e helft 2023
Uitkomsten verkenning	Doeltreffendheid afspraken met projectontwikkelaars over betaalbare woningen	Publicatie 2 ^e kwartaal 2022
Navolging rekenkamer-onderzoek	Navolging op afgeronde onderzoeken	Wanneer van toepassing
Kortlopende onderzoeken	Nader te bepalen	Nader te bepalen

Tabel 5 Jaarplanning 2021

4.1 Onderzoeken

Bewonersparticipatie in de energietransitie

De Rekenkamer Den Haag gaat onderzoeken of de gemeente Den Haag het voor bewoners mogelijk maakt om te participeren in de energietransitie. Binnen de energietransitie richten we ons hierbij op het aardgasvrij maken van bestaande woningen. Participatie komt niet zomaar tot stand. Daar is een actieve rol van de gemeente voor nodig. Participatie heeft volgens de gemeente “alleen kans van slagen als de overheid in haar beleid en manier van werken” hiervoor ruimte maakt. Met dit onderzoek wil de Rekenkamer beoordelen in hoeverre de gemeente dit tot nu toe heeft gedaan. Publicatie van dit onderzoek is gepland in het vierde kwartaal van 2022.

Lokaal Initiatievenfonds Schone Energie (LISE)

Op 7 oktober 2021 zond het college een brief aan de raad waarin de raad werd geïnformeerd over de start van de pilotfase van een revolverend Lokaal Initiatievenfonds voor Schone Energie (LISE) (RIS310093). De rekenkamer heeft vervolgens besloten een kortlopend onderzoek te doen naar de instelling van het LISE en de nieuwe gemeenteraad in 2022 op de hoogte te brengen van de uitkomsten van het onderzoek. De rekenkamer zal hierbij onder andere inzichtelijk maken of bij de oprichting van het LISE voldoende rekening is gehouden met de aandachtspunten uit de Handreiking Revolverende Fondsen (RIS306216), die de rekenkamer in 2020 publiceerde. De rekenkamer verwacht de uitkomsten van het onderzoek in het tweede kwartaal van 2022 te kunnen publiceren.

Welzijnssubsidies

De rekenkamer gaat onderzoeken in hoeverre de gemeente Den Haag streeft naar het bereiken van de doelen voor welzijnswerk. Onder welzijnswerk wordt volgens de gemeente verstaan “het bevorderen van welzijn van mensen en het op maat aanbieden van diensten en voorzieningen”². De gemeente “wil subsidies zo efficiënt en effectief mogelijk inzetten zodat subsidies optimaal bijdragen aan het realiseren van de beoogde maatschappelijke en gemeentelijke doelen”.³ Voor dit onderzoek zal de rekenkamer in het tweede kwartaal van 2022 een onderzoeksopzet publiceren, waarna de uitvoering van het onderzoek kan starten. De resultaten van het onderzoek worden naar verwachting in de eerste helft van 2023 gepubliceerd.

---

² RIS302816 Commissiebrief ‘Contourennota Herstructurering Welzijn 2019-2022’, Commissie Samenleving, 17 juni 2019, p. 4

³ RIS305416 Raadsvoorstel ‘Kadernota subsidiebeleid Den Haag 2020 - 2023’, College van Burgmeester en Wethouders, maart 2020, p. 5

Doeltreffendheid afspraken met projectontwikkelaars over betaalbare woningen

De rekenkamer heeft ten behoeve van haar onderzoeksprogramma een verkenning uitgevoerd naar de afspraken die de gemeente met ontwikkelende partijen maakt om betaalbare huur- en koopwoningen te realiseren. De verwachting is dat de verkenning zal leiden tot een brief aan de raad over de uitkomsten van de verkenning, waarin ook enkele aanbevelingen aan de raad worden gedaan. De rekenkamer heeft het voornemen om deze brief in het tweede kwartaal van 2022 te publiceren. Een uitgebreid onderzoek naar de doeltreffendheid van de afspraken met projectontwikkelaars is binnen het thema woningbouw dan niet meer nodig.

4.2 Navolging rekenkameronderzoek

Met onze onderzoeken willen we bijdragen aan het verbeteren van het functioneren van de gemeente. Het monitoren van de opvolging van raadsbesluiten over de aanbevelingen uit onze rapporten zien wij daarbij als een belangrijke taak. We volgen daarom na de afronding van een onderzoek de implementatie van de aanbevelingen door het college. De rekenkamer toetst daarbij in hoeverre de door het college aangegeven aanpak tegemoetkomt aan het raadsbesluit en informeert de raad daarover met een brief. We zullen de navolging van de in 2020 en 2021 gepubliceerde onderzoeken monitoren en de gemeenteraad informeren over de uitkomsten. Dit geldt onder andere voor de onderzoeken naar het Onderwijs- en Cultuurcomplex, geheimhouding, de ongelijkvloerse kruising Zwolsestraat – Gevers Deynootweg, de begeleiding van jongeren in het kader van de participatiewet, de kostenstijgingen in de jeugdzorg en de vervuiling van de openbare ruimte.

4.3 Kortlopende onderzoeken

Voor kortlopende onderzoeken reserveren wij capaciteit in de onderzoeksprogrammering. De rekenkamer zal op basis van eerdere inventarisaties van onderzoeksthema's en uitkomsten van eerdere of andere onderzoeken thema's voor kortlopende onderzoeken bepalen die in 2022 worden uitgewerkt. Met kortlopende onderzoeken willen wij tevens flexibel kunnen inspelen op de actualiteit en vragen die spelen in de gemeenteraad. De gemeenteraad kan via een motie de rekenkamer ook verzoeken om (kortlopend) onderzoek naar een actueel thema te doen.

Het doel van een kortlopend onderzoek is de raad snel een diepgaand inzicht te geven in één specifiek onderwerp. Wij beogen de kortlopende onderzoeken te koppelen aan lopende besluitvorming in de raad. De kortlopende onderzoeken dienen zo mogelijk ondersteunend zijn aan de besluiten die de raad zal nemen. Zo kan een rekenkameronderzoek van optimaal nut zijn bij de besluitvorming op dat moment.

5. Wat gaat dat kosten?

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2021	Realisatie 2021	Begroting 2022
Personeelskosten staf	652	628	686
Honorering leden rekenkamer	75	75	77
Inhuur	93	46	109
Overheadkosten (huisvesting, werkplek, etc.)	118	118	120
Diversen	50	29	40
Totaal	988	896	1.032

Tabel 6 Begroting 2022

De begroting voor de rekenkamer in 2022 bedraagt € 1.032.000. Dit is inclusief het rekeningresultaat van 2021 (€ 92.000), wat in overeenstemming met de verordening op de rekenkamer is meegenomen naar 2022.

5.1 Toelichting per post

Personeelskosten staf

De personeelskosten nemen ten opzichte van 2021 met circa € 60.000 toe, als gevolg van het uitbreiden van de onderzoekscapaciteit in maart en december 2021.

Honorering leden rekenkamer

In 2022 stijgen de lasten, omdat de honorering van raadsleden, waaraan de honorering van de leden gekoppeld is, is gestegen.

Inhuur

Het budget voor inhuur is ten opzichte van de begroting 2021 toegenomen. Het begrootte bedrag voor inhuur zal in 2021 aangewend worden voor de inhuur van extra capaciteit en specifieke deskundigheid ten behoeve van onderzoek.

Overheadkosten (huisvesting, werkplek, etc.)

De overheadkosten nemen ten opzichte van 2021 trendmatig toe.

Diversen

De diverse uitgaven (opleidingen, abonnementen, kantoorartikelen e.d.) hangen deels samen met de personele omvang van de staf. Daarnaast wordt een deel van het budget aangewend voor het meer toegankelijk maken van de onderzoeksresultaten via de website en via informerende plaatjes en filmpjes.